

Чумаченко Т.В.

студентка;

Мацько Л.І.

доктор філологічних наук, професор,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

МУЗИЧНІСТЬ ЯК СТИЛЬОВА ДОМІНАНТА ТВОРЧОСТІ П. ТИЧИНИ

Музичність у віршах П. Тичини має як світоглядне, так і смислотворче та структуротворче навантаження. Музичність у творчості П. Тичини є також і музичною композиційною побудовою, яка виконує роль порядкуючої сили поезії, що відображає осягнену митцем музичну структуру світобудови, як дисонансну співзвучність, крихку гармонію [2, с. 23].

Багато дослідників ранньої творчості П. Тичини, відзначають музичність його лірики. Музичність стала, зокрема, найхарактернішою особливістю збірки «Сонячні кларнети». Для П. Тичини дуже близькими були слова-заклик французького поета П. Верлена: «Насамперед музика». Саме вони стали девізом творчості П. Тичини, їх поет активно проводив у життя. Теоретики і практики символізму не раз висловлювалися стосовно того, що поезія є «внутрішня музика» і що музика є «кістяк поезії».

Ролі музичності як стильової домінанти творчості П. Тичини приділено увагу у працях Беценко Т., Клочка Г., Ковалів Ю., Мошки О., Нобеленчук І., Фока М., Молочко С.

Метою дослідження є спроба визначити музичну сталу ознаку як стильову домінанту творчості П. Тичини.

Передача музики у ліричних творах раннього П. Тичини переважно здійснюється семантичним шляхом, тобто через змістову систему, через асоціативно активні слова. Саме через семантику слова, через асоціації, які воно викликає, у реципієнта вибудовуються паралелі й аналогії з музикою, що надають тексту Тичинівських віршів відповідного ефекту. Цим шляхом поет передає та конкретизує звучання, поглиблює звук, вирізняє його відтінки, робить більш виразними тони. Ліричні твори

П. Тичини, які ввійшли у збірку «Сонячні кларнети», насичені «словами-звуками», для яких властиві різні звукові відтінки, різне звучання, що породжують у читача різноманітні звукові враження (наприклад, деренчання, рокотання, дзенькіт, брязкання тощо).

Одним із домінуючих способів омузичнення текстів лірика є використання музичних термінів, що є досить природним для П. Тичини, який був професійним музикантом. Оперування музичною терміно-системою, широке використання музичних понять і назв встановлює безпосередній і нерозривний зв'язок із музикою, у такий спосіб викликаючи у читача під час сприймання тексту «музичні» асоціації, створюючи враження постійного мелодійного супроводу. Для читача кожен музичний термін, вжитий поетом, стає підґрунтям для створення в уяві музичних образів. У цьому контексті можна аналізувати такі «музичні» образи: «...Горить-тремтить ріка, / як музика», «...Над мною, підо мною / Горять світи, біжать світи / Музичною рікою», «...І плачуть, і співають промені у даліні, / немов віолончелі», «...Слухаю мелодій / Хмар, озер та вітру», «...І згучить земля. / Як орган» та ін.

Говорячи про омузичнення творів П. Тичини семантичним шляхом, зокрема шляхом номінації музичних термінів, варто наголосити на важливості епітета, який колоризує музичний звук-образ ліричних творів зі збірки «Сонячні кларнети». Така специфіка лірики пояснюється в першу чергу синестезійним світосприйманням митця, яке переважно ґрунтується на гармонії звуку та кольору, які поєднує лірик. Синестезійний епітет набуває виражальної функції, тобто конкретизує характер звучання, передаючи в такий спосіб настрої, стан, відчуття поета («синій плач», «сине брязкання кадил», «чорний акорд», «кривавий сміх», «світлі акорди» тощо).

П. Тичини часто визначає жанр/форму своїх поетичних творів, апелюючи до музики: пісня, хор, псалом, fuga, гімн, енгармонійні ронделі, симфонія, кантата тощо. Такого роду заголовки/підзаголовки є знаком-сигналом для читача: автор у такий спосіб асоціює текст із музикою. Написані у цьому ключі ліричні твори набувають подвійної інтерпретації – літературної та музичної. Подібна стратегія пояснюється багатозначністю слова, яке створює другий план (підтекст). Така двозначність суттєво підносить ступінь інформативності поетичного тексту П. Тичини.

У ліриці П. Тичини переосмислені терміни з галузі музичного мистецтва: хор, октава, такт, ритм, звук, тон, нота, акорд, оркестр, дієз, двін, музика, музичний, ритмічний, бандура, струна, кларнет, віолончель, арфа, скрипка, кобза та інші стають самотніми поетичними образами [1, с. 62].

Талант П. Тичини, в якому гармонійно поєдналися абсолютний музичний слух, здатність до синестезично-асоціативного сприйняття реалій життя і найтонше відчуття слова – рідкісне явище. У природженій музикальності поет був настільки самотнім і неповторним, що його неможливо наслідувати. Він недоступний для епігонів найвищого рівня. Музикальний талант П. Тичини був добре розвинений. Підхід поета до музики – це не підхід аматора, хоча і дуже здібного, а професіонала, який на рівні з поезією віддав музиці багато років свого життя. Обдарований юнак грав на багатьох музичних інструментах, сам складав музику. Саме цим, найбільш ймовірно, і слід пояснити бажання митця ввести в поетичний текст музику, бажання, яке привело до всенародного визнання і справжнього мистецького успіху.

Підводячи підсумки, можна говорити про геніальність поетичного вираження естетично-світоглядних поглядів П. Тичини шляхом втілення мотиву музики, який зіграв велику роль у його ранніх творах. Також слід наголосити, що «Сонячні кларнети» П. Тичини є зразком синтетичного твору, естетичну концепцію якого розробив Р. Вагнер. Вірші, які входять до такого твору, становлять нерозривну єдність – психологічну, лірико-драматичну, трагічну, міфологічну та музичну. Музичність стала стильовою домінантою творчості П. Тичини, основою синтетичної єдності його збірок.

Список використаних джерел:

1. Беценко Т. П. Художньо-виражальні прикмети фонічної організації поетичної мови П. Тичини. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія*. 2017. № 29. Том 1. С. 4–6.
2. Мошка О. О. Музичність як основа стильового синтезу ранньої поезії П. Тичини (на прикладі збірки «Замість сонетів і октав»). *Наукові записки. Національний ун-т «Києво-Могилянська академія»*. Том 20. Спеціальний випуск. 2002. С. 21–25.